

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Tredie Brev til en højvelbaaren Herre. 1743

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 198. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252801330400/facsimile.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

DET TREDJE BREV

andre Tidsskrifter var mig heller ikke ubehagelig. Kritikerne skrev at Romanen var velskrevet og god, men syntes at jeg havde forsyndet mig imod Sandsynligheden. Paa den anden Side fandt de at man maatte tilgive Forfatteren denne Forseelse, og saa maa jeg retfærdigvis ogsaa være storsindet og tilgive dem deres Kritik. Jeg maa dog med visse højlerde Herrers Tilladelse sige at der er mange der anser denne Forseelse for netop at være det fine ved Bogen. Det er nemlig ét af Formaalene med Bogen at gøre Nar af visse Forfattere som i deres Beskrivelser af fjerne Egne har fortalt os saa mange fantastiske Løgnehistorier. Det fremgaar af de to Fortællinger til Niels Klim. Desuden kan man da ikke regne noget for utroligt, naar man forestiller sig en helt anden Verden! Cicero siger at den der er født og har levet hele sit Liv paa Øen Scirphus, hvor man aldrig ser andet end smaa Harer og Ræve, ikke vilde tro paa at der fandtes Løver og Pantere i Virkeligheden, og hvis man fortalte ham om Elefanten vilde han tro man gjorde Nar af ham. Hvis én eller anden kom til Saturn, Jupiter, Maanen eller en anden Planet og gav en Beskrivelse af Livet her paa Kloden, saa er der ingen Tvivl om at Kritikerne paa disse Planeter vilde fælde samme Dom. De vilde sige at Forfatteren uden mindste Hensyn til Sandsynligheden havde opdigtet nogle naturstridige Uhyrer. Ved Synet af en menneskelig Skikkelse vilde de tabe Næse og Mund og stamme:

Nej, se den underlige Skabning der!
Den var vel nok en Malers Pensel værd.

Der er nogle der nok kan se en rig Fantasi og visse fornuftige Moralforskrifter i mit lille Værk, men som synes at nogle af Morsomhederne ikke er en gammel Mand og en Filosof værdige. Men saa er de jo nok ikke klar over at de lærdeste, mest moralske og mest alvorlige Mennesker af Verden tit har skrevet den Slags. De der véd bedre vil jo nok indrømme at jeg deler mine Fejl med diverse store Humorister som nok er værd at efterligne. Der er to Slags

LITTERÆK VIRKSOMHED

Humor, den ene er grov, nærgaaende, onskabsfuld og sjofel, den anden, elegant, forfinet, aandfuld og vittig, af den Slags som de sokratiske Filosoffers Bøger er fulde af. Der findes ogsaa Samlinger af vittige Udtalelser af flere forskellige Personer, som den Cato har lavet, og som kaldes »Fynd ord«. Cicero siger: Selv i Spøgen fremskinner noget af det ædle Sind.

Men disse Kritikere er ret moderate, og om Smagen kan der jo ikke diskuteres, saa jeg bliver ikke vred paa nogen af den Grund. Man bør nok heller ikke ignorere Advarslerne fra dem der ved hvor vanskeligt det er at kæmpe sig igennem et Tjørnekraat uden at faa Skrammer, og som derfor har raadet en gammel og svagelig Mand fra at skrive den Slags. Men vi Mennesker er nu engang saadan indrettet at vi tappert og henrykt lader os slaa ihjel for at vores Ry kan leve ud over Døden, og modigt lader vores Øren skære af for at andre skal høre hvordan vores Mod bliver rost. For det er en stor Trøst for et ærgerrigt Gemyt at kunne vente sig Berømmelse, selv om den først skulde komme sent eller ligefrem efter Døden. Det gælder enten man arbejder med store eller smaa Ting. Alligevel betænkte jeg mig selv længe paa at vove mig ud paa denne Galej, hvor jeg saa tit havde været truet med Skibbrud. Men mine Venner insisterede. De sagde at det var en god Bog, og at der sikkert ikke vilde blive Ballade om den; saa jeg lod mig til sidst overtale. Det vittige og fabulerende ved Bogen var det jeg var mest bange for. Nogle siger Sandheden paa en besk Maade, andre med Latter; begge Parter arbejder hen imod det samme Maal, selv om de gaar hver sin Vej. Men det som man hos de bitre Moralister kalder Engagement, kalder man hos de humoristiske for Flabethed. Naar de under Fiktionens Form angriber Fejl og Laster, faar den Læser

hvis Sjæl er kold som Is af Skyldbetyngethed,
som rødmer, vædes af den tavse Angers Sved -

Mistanke om at det er ham Historien sigter til.